

6 maart 2024

Uitgave van de Leido Academy, het thema-netwerk voor LevenLang Leren

**IS HET GELIJKE SPEELVELD ROND NON-FORMELE SCHOLING WEL
GELIJK... IS HET HOBBELIG... STRUIKELT MEN OVER DE MOLSHOPEN...
OF IS HET EEN WEDSTRIJD TUSSEN TWEE TEAMS VAN DEZELFDE
CLUB?**

***LevenLang Ontwikkelen en o.a. facetten van het 'gelijke speelveld'
Studiedag - 27 maart 2024 in Amersfoort***

1. Inleiding

In het kader van het behandelen van een aantal van de onderwerpen die op 27 maart a.s. aan de orde komen – met degenen die zich dan hebben aangemeld om fysiek met elkaar om tafel te gaan – stellen we deze keer nog even wat specifiek 'het gelijke speelveld' aan de orde. Dat betekent dat we aan de hand van een aantal korte paragrafen vanuit diverse invalshoeken ons licht erover laten schijnen. Op 27^e maart is dit een mooie basis voor het vaststellen van een aantal aanbevelingen aan de overheid voor het verder uitwerken van plannen rond het 'levenlang ontwikkelen'. Voor alle duidelijkheid, het zijn geen waarheden, geen vastliggende standpunten... het is alleen maar een rijtje met waarnemingen met medeneming van opgedane ervaringen.

U kunt zich nog aanmelden voor deze studiedag. Het zal een beperkte groep zijn die zich over een aantal van de onderwerpen, nogmaals opgenomen in de annex, kan gaan buigen, dus er is geen sprake van uitwaaiende sessies.

Zakelijke gegevens

Woensdag 27 maart 2024 - 10.00-15.00 uur – incl. lunch

De plaats van samenkomst is op korte loopafstand van station Amersfoort Centraal:

*Gebouw van de Vrijmetselaarsloge Jacob van Campen
Van Persijnstraat 9, 3811 LS Amersfoort*

Kosten: 45 euro excl. btw

Aanmelden: Stuur een mailtje naar info@leido.nl met uw naam, organisatie en functie

Er is sprake van een beperkte gratis parkeermogelijkheid op eigen terrein, in overleg met de organisatie te regelen. Betaald parkeren kan in de parkeergarage Van Asch van Wijkstraat tegenover het logegebouw.

2 Het Gelijke Speelveld (het GSv)

We hebben het dan wel zo fraai over het Gelijke Speelveld (GSv) in ons land en het "Level Playing Field" in de internationale context, maar wat is het eigenlijk? Iedereen heeft er een beeld bij, mogelijk vanuit de eigen invalshoek. Toch is het beter om het begrip eerst maar eens in twee stukken te hakken, in 'speelveld' en 'gelijk'. Maar goed, het gaat om scholing, dus onderwijs, training, educatie en wat er nog meer onder valt te scharen, dus is wel duidelijk.

2.1 Speelveld

Het betreft de private markt die er is voor het aanbieden en verzorgen van scholing, waarop zich in principe talloze instellingen bewegen om zich een bepaald marktaandeel te verwerven en te behouden. De doelgroepen die daarbij in beeld zijn, zijn te scharen onder de noemer 'volwasse-

nen', die in allerlei soorten situaties en om uiteenlopende redenen post-initiële en non-formele scholing willen, kunnen dan wel moeten volgen. Deze instellingen kennen een wettelijke status.

2.2 Gelijk

Het gaat er op het speelveld zodanig aan toe dat er een duidelijke regel wordt gehanteerd nl. dat de instellingen voor eigen risico opereren, met het vragen van prijzen voor de scholing die mede zijn gebaseerd op de te maken kosten en de mogelijkheden om op deze wijze winst te genereren. Er is derhalve geen sprake van een vorm van marktverstoring waarbij van buitenaf, dus met financiële inbreng van buiten het speelveld of door het eveneens van buitenaf opleggen van spelregels die leiden tot voordelen – en dus ook nadelen – voor bepaalde soorten instellingen.

2.3 Formeel onderwijs – buiten beschouwing

Bij het 'GSv' gaat het om het aanbieden van zgn. non-formele kwalificaties (programma's, trainingen, cursussen en dergelijke) die leiden tot het verkrijgen van een certificaat, een 'bewijs' dat de kwalificatie met voldoende resultaat is afgerond. Maar daarnaast hebben we het formele onderwijs, zijnde kwalificaties die vooral vallen onder het initiële onderwijs. Denk aan de opleidingen die – los van het vmbo, havo en vwo – behoren tot het mbo, hbo en wo. Ze vallen onder de controle door de overheid, als het gaat om de kwaliteit via de NVAO en om de uitvoering conform de wet- en regelgeving via de Inspectie voor het onderwijs.

Dat geldt dus voor de bekostigde en private instellingen. Maar die eerste groep heeft ook nog te maken met de macrodoelmatigheid, via de CDHO, om te voorkomen dat de overheid 'onnodig' geld uitgeeft. De private aanbieders nemen dit alles mee binnen een bepaald business model, met het lopen van het eigen risico. Tevens zijn de bekostigde instellingen gebonden aan regels voor het wettelijk collegegeld en daarmee kan dus geen spel van vraag en aanbod worden gespeeld.

Maar beide groepen instellingen richten zich wel op werkenden, formeel via deeltijdse en bepaalde duale varianten en dus inrichtingen. Private instellingen kunnen volop markgericht handelen door afspraken te maken met branches, bedrijfstakken, groepen werkgevers en andere organisaties, zolang ze opereren binnen de kaders van de kwaliteitsborging en de afspraken met de NVAO die daarvoor zijn gemaakt. In het algemeen willen we echter het formele onderwijs bij het 'GSv' alhier buiten beeld houden, om ons volledig te richten op de non-formele kwalificaties.

2.4 Betrokkenheid overheid

Het 'GSv' zou eigenlijk geen probleem moeten zijn als er alleen maar sprake is van aanbieders zijn die privaats handelen. In principe is dat ook wel het geval, maar de wettelijke entiteit van een aantal instellingen is zodanig dat ze moeten worden gezien als bekostigde aanbieders die tevens privaats handelen – of als instellingen die een nauwe verwevenheid met elkaar hebben als het gaat om overheidsbekostiging en geld binnenhalen via de 'klanten'.

Het is echter zo dat bij de aanbieders die privaats zijn – wettelijk te zien als 'rechtspersoon voor hoger onderwijs' – en daarbij formele opleidingen mogen aanbieden in het hoger onderwijs, een deel van hun status ontleent aan de betrokkenheid van de overheid. Daarbij gaat het onder meer om de volgende aspecten:

- De formele opleiding is geaccrediteerd door de NVAO, een kwaliteitsborging inhoudende;
- Er is sprake van een vorm van controle door de Inspectie voor het hoger onderwijs, zodat de instelling binnen bepaalde kaders opereert en kan wijzen op het voldoen daaraan;
- In het geval van het subsidiëren door de overheid, direct dan wel indirect, van projecten, scholingsprogramma's, aanvullende mogelijkheden voor bedrijven rond scholing, de mogelijke verrekening van studie-uitgaven bij de belastingaangifte e.d. betreft het alle instellingen die formeel onderwijs verzorgen.

Daarbij kan ook nog worden genoemd dat naast de formele opleidingen deze instellingen op basis van hun status non-formele kwalificaties voor een relatief laag bedrag kunnen laten koppelen aan het NLQF. Het Nationaal Coördinatiepunt (NCP) daarvan wordt in stand gehouden door de overheid, dus het is mede een 'overheidsvoorziening'.

2.5 Regeling Helderheid

Een keiharde belemmering die bekostigde instellingen vaak ervaren, is het bestaan van de regeling voor de 'helderheid' bij het ondernemen van private activiteiten. Eind 2022 heeft men hierover als

OCW een podcast opgenomen, met ook vertegenwoordigers van de NVAO en de Inspectie, over de formele ruimte die de regeling biedt. Kort door de bocht was de conclusie heel simpel: Die is heel, heel erg smal.

We hebben er al vaker over geschreven, ook weer kortgeleden, maar het gaat puur bij het hbo om activiteiten die heel dicht tegen het formele onderwijs aan liggen, geschikt om in de regio bepaalde zaken 'uit te serveren', maar alleen maar om er ook zelf als opleiding van te leren als gaat om de inhoud van onderwijsenheden en het daarmee kunnen actualiseren van het programma.

De private aanbieders hebben steeds laten weten aan de overheid dat de regeling 'heilig' is om verstoring van het 'GSv' te voorkomen. Men mag als bekostigde instelling bij die private kwalificaties alleen maar werken met zijnde zelfstandige programma's, met dan wel met doorberekening van alle kosten. Dat zoiets niet controleerbaar is, dat is dan maar zo, het gaat om het principe.

Het gevaar dat de private instellingen zien, steekt in de vrijheid die de bekostigde instellingen zich meer en mee gaan toe-eigenen. Dat zien ze gebeuren met onder meer de volgende constructies:

- Binnen de instelling worden toch allerlei aanvullende kwalificaties ontwikkeld en aangeboden, ook niet direct te herleiden tot eenheden van formele opleidingen.
Een bijzondere situatie is nu dat de bekostigde instellingen tevens de mogelijkheid hebben om onder de formele naam (zoals vermeld in de bijlage van de WHW) dergelijke kwalificaties via het NCP aan het NLQF te laten koppelen.
Het argument dat hierbij wordt aangevoerd is dat private instellingen dat ook mogen doen, dus door naast het hebben van formele opleidingen alle andere soorten kwalificaties onder de eigen naam, met de daaraan gekoppelde status, in de markt te kunnen zetten.
- Een optie is dat een private aanbieder op het 'GSv' opereert, zodanig dat die op een bepaalde wijze valt te relateren aan een bekostigde instelling, mede op basis van een daarbij passende (formele) constructie. Dat biedt de mogelijkheid om over en weer met elkaar te bezien wat past binnen de regels voor de helderheid en wat simpelweg als non-formeel dient te worden uitgeserveerd. In die constructie lijkt het absoluut onmogelijk om als buitenstaander volledig inzicht te krijgen in de kosten die dienen te worden toegerekend aan de non-formele kwalificaties. Salarissen, kosten voor ruimtes, op de plank liggend materiaal, gebruik van handleidingen, noem maar op, het zijn allemaal zaken waarvoor geen landelijk kader bestaat voor de 'gemiddelde uitgaven'.
Uiteraard zijn binnen de private markt ook schaalvoordelen te behalen, door een hele grote aanbieder te zijn dan wel via het hebben van netwerken om van alles samen aan te pakken. Maar ja, dat wordt gezien als 'ondernemen' en 'marktwerking gebruiken'. Dus hoe deze twee scenario's met elkaar te gaan vergelijken, dat is een lastig punt.

Maar hierbij zijn ook wat verdere kanttekeningen te plaatsen, om het geheel nog wat ingewikkelder te maken:

- Er zijn private instellingen en aanbieders die duidelijk een relatie hebben met een bekostigde instellingen en lid zijn van de NRTO. Dat is een prima constructie, maar de vraag is wel op welke wijze de positionering in het 'GSv' daarmee een extra dimensie verkrijgt;
- Er worden op het 'GSv' veel instellingen aangetroffen die beschikken over licenties voor de formele opleidingen (NVAO-geaccrediteerd) en onder dezelfde of een daarop gelijkende naam met non-formele kwalificaties op de scholings- en trainingsmarkt opereren. De vraag is of de status als formele hogeschool of universiteit ook op het 'GSv' als onderscheidend van de rest mag worden ingezet. Anders gezegd, het gaat om het hanteren van een overheidskeurmerk waardoor de noodzaak om een kwalificatie te koppelen aan het NLQF of het moeten hebben van een ander soort keurmerk (met de kosten van dien) niet echt aanwezig is.

Een duidelijk specifiek discussiepunt komt naar voren als bekostigde instellingen best binnen de kaders van de formele 'helderheid' willen werken, maar vervolgens de kans aangrijpen om ook non-formele kwalificaties aan het NLQF te koppelen. Dat is omdat ze de status van NVAO-geaccrediteerde opleiding hebben en mede vanwege de inhoud van het programma die veelal is gebaseerd op de formele opleiding.

Maar daarmee wordt als het ware indirect duidelijk gemaakt dat ze buiten de helderheidskaders treden en het onderliggende programma niet is ontworpen om daarmee een snelle actualisatie te

kunnen realiseren. Het gaat om een structureel privaat aanbod en niet tijdelijk. Natuurlijk wordt dit alles verdedigd met het dat het om een vorm van valorisatie gaat en – overall opduikend als een vorm van rechtvaardiging – van een voldoen aan de wens van de overheid om een rol te spelen in het ‘levenlang ontwikkelen’. Maar staat dan toch op een bepaalde wijze haaks op de wens van de overheid om juist daarvoor nadere kaders te gaan scheppen, met spelregels voor het ‘GSv’.

2.6 PLA en subsidies – en besteding

Prima om ook nog iets te zeggen over de mogelijkheden die er zijn om te werken met een vorm van leerrechten, het hebben van een eigen scholingsbudget, het gebruikmaken van een subsidie-regeling voor de persoonlijke ontwikkeling en andere constructies waarmee iemand zich kan begeven op de scholings- en trainingsmarkt. Het gaat om wat in de internationale setting wordt gezien als een ‘Personal Learning Account (PLA)’ – een ‘persoonlijk scholingsbudget’.

Maar als de overheid hierbij is betrokken, is duidelijk dat het moet gaan om een aanpak waarbij helder is dat het effect op het persoonlijke niveau bijdraagt aan onze maatschappij en economie. De ervaringen met het STAP-budget hebben laten zien dat de besteding alleen maar kan plaatsvinden als expliciet wordt aangegeven welke organisaties daarvoor in aanmerking komen. Echter, vervolgens moet de betreffende kwalificatie tevens een duidelijke relevantie hebben voor de maatschappij en de economie, met een helder civiel effect. Dat alles bij elkaar maakt het lastig om tot kaders te komen voor de besteding en dus een register met de aanbieders en hun kwalificaties.

Het lijkt erop dat eerst helder moet zijn wat het ‘GSv’ als zodanig is, om vervolgens tot aanvullende criteria te kunnen komen. Het kan gaan formele opleidingen, delen ervan of programma’s die daaraan zijn gelieerd, maar ook om kwalificaties die aan het NLQF zijn gekoppeld. Het werken met ‘keurmerken’ is mede een optie, maar vaak is het voor de overheid erg lastig om de status van een keurmerk te doorgronden. Kortom, er is nog wel werk aan de winkel.

2.7 Meerdere soorten private aanbieders

In deze paragrafen is al aangegeven dat het ‘GSv’ een bonte verzameling van spelers herbergt. Bekostigde instellingen die binnen de regeling voor de helderheid opereren, zijn duidelijk te identificeren. Maar daarnaast hoeven we alleen nog maar te kijken naar de ledenlijst van de NRTO, dus de koepel voor de private aanbieder, om te merken dat voor alle type non-formele kwalificaties er voldoende wettelijke entiteiten zijn te vinden. Voor specifieke trajecten zijn er daarnaast ook weer netwerken, met een eigen keurmerk zoals voor het post-hbo en kort-hbo.

Als verder wordt gekeken naar het ‘GSv’ vormen de aanbieders van scholing die vallen onder de branches, de bedrijfstakken en de beroepsverenigingen een interessante groep. Dat is mede het geval omdat ze vaak samenwerkingsconstructies hanteren met bekostigde (en private) instellingen. Dat staat overigens nog los van de scenario’s waarbij binnen bekostigde opleidingen een of meer afstudeerrichtingen of varianten worden opgehangen aan bedrijven en branches, en waarbij het formeel aan de overheid is om vast te stellen of dit binnen de WHW mogelijk is.

Maar het is wel duidelijk dat de scholingsmarkt voor volwassenen voor een heel groot deel in handen is van de private aanbieders die volledig bedrijfsmatig te werk gaan en gewoon winst willen maken, om aldus te kunnen blijven functioneren. Wil de overheid daar eigenlijk wel greep op krijgen en gaan werken met bijpassende kaders betreffende het LLO?

2.8 NLQF en raamwerken en keurmerken e.d.

Een aspect binnen het ‘GSv’ dat in de komende tijd een steeds belangrijkere rol gaat spelen is de mogelijke koppeling van non-formele kwalificaties aan het NLQF. De aanbieder van zo’n kwalificatie hoeft het uiteraard niet te doen, om allerlei redenen (kosten, register, controle...), maar het kan allerlei voordelen hebben voor een verankering van de positie in de scholings- en trainingsmarkt. Alle formele opleidingen staan al automatisch in het NLQF-systeem, vanwege de accreditatie door de NVAO en het daaraan gekoppelde niveau, dus die hebben geen extra steun nodig.

Er zijn overigens nog steeds behoorlijk wat landen die hun NQF – dus indirect verbonden met het EQF – alleen maar gebruiken voor die formele opleidingen. Ze laten de non-formele kwalificaties volledig aan de markt over en vinden dat de betrokken aanbieders niet kunnen profiteren van zo’n koppeling aan het NQF. Dat is mede het geval omdat de overheid daarvoor verantwoordelijk is en aldus niet indirect de status van de private aanbieders wil ondersteunen.

Maar er is een andere belangrijke drempel die veelal wordt opgeworpen door aanbieders van formele opleidingen, en dan vooral instellingen voor hoger onderwijs. Ze zijn bang dat 'het publiek' en dus ook de klanten van het private onderwijs, denkt dat bijvoorbeeld een non-formele kwalificatie op niveau 6 van het NQF wordt gezien als gelijkwaardig met de Bachelor. Men blokkeert dus via de overheid een aantal kansen om te komen tot verdere flexibilisering. Er zijn ook tussenoplossingen mogelijk, zoals in Oostenrijk alwaar non-formele kwalificaties alleen maar tot en met niveau 6 worden ingeschaald, mede om het Higher VET (mbo op 5 en hoger) de kans te bieden een formele plek in het NQF te verwerven.

In ons land is dus te zien dat er, als gevolg van het 'GSv' dat zich jarenlang heeft kunnen vormen in de praktijk van scholing en training, al veel keurmerken zijn ingevoerd. Dat betekent dat in allerlei sectoren van de arbeidsmarkt het vertrouwen in de inhoud, vormgeving, niveau en vooral kwaliteit op zo'n 'bekend' keurmerk is gebaseerd. Het vervolgens koppelen aan het NLQF is een bewijs van het hebben van een kwalificatie op niveau, met een vorm van beoordeling van de aanbieder op een aantal aspecten en de stabiliteit van het aanbod, maar het voegt voor die 'gerenommeerde' spelers op het 'GSv' in principe niet altijd zoveel toe. Het is wel zo dat het NCP van het NLQF, dus als inschalende organisatie, een lijst kent met allerlei soorten organisaties en ook keurmerken die daarbij worden gebruikt, zodanig dat op basis van die registratie alleen nog maar de kwalificatie wordt beoordeeld, en niet meer de aanbieder. Het is dus een vorm van 'getrapte' beoordeling.

De vraag zal zijn voor de komende discussies of bij allerlei acties van de overheid rond het LLO en vormen van subsidies, leerrechten, persoonlijke scholingsbudgetten en dergelijke, wordt gekeken naar de besteding ervan bij aanbieders van non-formele kwalificaties die een duidelijk keurmerk hebben. Dat zijn in ieder geval, om maar een voorzet te geven:

- Aanbieders van formele opleidingen als het gaat om deelname daaraan;
- Organisaties die non-formele opleidingen aanbieden op basis van een rechtstreekse en dus eigenstandige koppeling aan het NLQF, inclusief een beoordeling van de aanbieder zelf;
- Idem, maar dan zodanig dat de koppeling plaatsvindt in combinatie met het hebben van een keurmerk dat door het NCP is erkend (en die lijst is al redelijk lang).

Dan blijven nog heel veel aanbieders van non-formele kwalificaties over:

- Organisaties (met een bepaalde rechtsvorm) die zo'n keurmerk hebben dat op de lijst van het NCP staat, maar die de kwalificaties niet aan het NLQF koppelen;
- Idem, maar in het bezit zijnde van een keurmerk dat niet op die NCP-lijst staat en de kwalificaties niet hebben gekoppeld aan het NLQF;
- Idem, maar zonder een bepaald keurmerk en zonder koppeling aan het NLQF, maar wel een dusdanige positie kent dat er een vorm van erkenning van een branche, een bedrijfstak of een dergelijk deel van het werkveld bestaat. Dit komt vaak tot uiting in het hebben van een eigen opleidingsschool, een specifiek trainingsinstituut, een Business Academie o.i.d.

Los daarvan zijn er ook internationale non-formele kwalificaties die leunen op een erkenning van een internationaal bureau. Maar net zo goed als er geen organisatie bestaat die een kwalificatie rechtstreeks aan het EQF mag koppelen, zal ook bij die internationale kwalificaties in elk land de inschaling bij het NQF dienen plaats te vinden. Echter, in het kader van de discussies over het 'GSv' moet het internationale karakter van kwalificaties worden meegenomen, mede vanwege het gegeven dat meer en meer over 'international automatic recognition' van formele opleidingen wordt gesproken en over het kunnen 'meenemen' van certificaten en microcredentials.

3 Bestendigheid – als er een goed werkend 'GSv' komt...

Een idee dat alles bij elkaar nadrukkelijk speelt rond de vormgeving en de inrichting van het 'GSv' is dat op een gegeven moment een duidelijk evenwicht is te constateren in het aanbod door private instellingen en hetgeen valt toe te rekenen, direct en indirect, aan publiek-bekostigde instellingen. Daarbij spelen dan ook werkgevers, vakbonden en ander doelgroepen een rol, om de structuur van het speelveld in stand te houden, op een geheel eigen wijze.

Dat evenwicht zal mede moeten worden opgehangen aan duidelijke afspraken tussen de instellingen en de afnemers van de scholing die op het 'GSv' wordt aangeboden. Die markt moet op een of andere manier worden verdeeld, met spelregels die het mogelijk maken om de doelgroepen de juiste onderwijsproducten te kunnen laten kiezen, met een effectieve transparantie.

Nu blijkt, tijdens de pogingen om daarvoor een structuur te vinden met inzet van subsidie en 'ondersteuningsgeld' – en bijvoorbeeld met steun van de overheid zoals bij de LLO-Katalysator – dat het wel lukt om partijen bij elkaar te brengen en gezamenlijk netwerken en andere vormen van samenwerking in regio's in te richten, maar dat veelal bij het verdwijnen van de externe financiering de pijlers daaronder behoorlijk snel wegvallen. Anders gezegd, het is vreselijk moeilijk om dit soort tijdelijke structuren om te zetten in permanente scenario's, op basis van de goede voornemens die al projectmatig waren geformuleerd. Daarmee is dit toch een zeer relevant aandachtspunt voor de beleidsmakers, met het gaan geven van verdere aanzetten voor het LLO.

4 Kortom en dus

Kortom, als het gaat om het leren omgaan op een acceptabele wijze met het Gelijke Speelveld is er nog wat te bespreken. Dat is niet meer dan logisch omdat als het om een simpel in te kaderen systeem zou gaan, het allang was geregeld. Maar het is altijd toch weer het begrip 'verstoring' dat opduikt, als het een voorstel of maatregel betreft voor het 'GSv'. De betrokken instellingen en hun koepels lijken niet in staat om structureel 'van onderaf' met werkbare constructies te kunnen komen, zo heeft ons de afgelopen decennia geleerd.

Dus, het is de overheid die de knopen moet gaan tellen en vervolgens doorhakken. Er zit niks anders op, zo lijkt het.

Annex

Lijst met thema's die aan de orde worden gesteld op 27 maart.

1. **Gelijk speelveld**

Het gaat bij het LLO vrijwel altijd over een 'gelijk speelveld (level playing field)'. Het betreft het geheel aan scholing dat bestemd is voor iedereen die een bepaalde relatie met de arbeidsmarkt heeft, in een of andere positie. Het is dus van groot belang om scherp te krijgen en te blijven houden wat het speelveld is en hoe dit kan, mag en moet worden ingericht, en wie zich allemaal als aanbieders daarop bewegen.

De overheid worstelt al heel lang met het goed en scherp in beeld krijgen van de gevolgen van het laten betreden door bekostigde instellingen van de private onderwijs- en scholingsmarkt als het gaat om het mogelijk gaan verdringen van de private aanbieders op dit 'gelijke speelveld', zeker als daarbij ook wordt gekeken naar de zgn. bedrijfsscholen, de opleidingsinstituten van branches en opleiders die in de loop der jaren hun eigen specifieke markt met een duidelijke status hebben opgebouwd, met eigen keurmerken.

2. **Beleidsregel helderheid (privaat handelen als bekostigde instelling)**

De rol van de huidige beleidsregel van de overheid rond het privaat mogen en kunnen handelen door bekostigde instellingen en de wijze waarop daarnaar valt te handelen, dient goed te worden geanalyseerd om verdere stappen rond het LLO te kunnen zetten. Daarbij is de vraag of de instellingen helder op het netvlies hebben welke ruimte ze hierbij formeel mogen claimen.

3. **Actualiseren van formele opleiding binnen de bestaande kaders**

De mogelijkheid om bekostigde opleidingen te actualiseren binnen de kaders voor het organiseren van private activiteiten, zoals beschreven aan de hand van een mogelijk model – zie de annex – is een goed voorbeeld van hoe het bedrijfsleven daarbij een rol kan spelen. De vraag is of dit model verder kan worden gezien als aanzet voor verdere discussies rond LLO.

4. **NLQF als 'houvast' en 'katalysator' voor LLO**

De rol van het NLQF, als het nationale raamwerk voor de formele en non-formele onderwijskwalificaties, bij de inrichting van het 'gelijke speelveld' voor private en bekostigde aanbieders, dient niet te worden onderschat, zeker als de koppeling van een kwalificatie aan een niveau als cruciaal wordt gezien.

5. **Uitbreiding mogelijkheden (varianten, MC's e.d.) op basis van arbeidsmarktrelevantie**

Er is al veel beschikbaar als het gaat om het geven van scholing, met de formele opleidingen die gericht zijn op volwassenen, en met de non-formele kwalificaties. Toch lijkt het erop dat er een specifieke vraag is naar een uitbreiding van het non-formele aanbod, gelet op de groeiende behoefte aan flexibilisering, kortere leerwegen en meer op de dynamiek binnen het werkveld gebaseerde erkende opleidingen.

Denk daarbij aan de micro-credentials (certificaten), het gebruik van werkervaring en eerdere gevolgde scholingstrajecten, maar zeker ook aan het invoeren van een vierde formele variant die bijv. in Engeland bestaat onder de naam 'Higher Apprenticeship'. Bij een HA gaat het om een programma dat is gebaseerd op werkplekleren, cursussen en trainingen, aangevuld met meer algemene onderwijseenheden, passend binnen het hoger onderwijs. Ook leent die HA zich voor spreiding over meerdere jaren, al past het huidige bekostigingssysteem er niet bij.

Overigens past deze HA-variant prima bij niveau 5, dus de Associate degree, maar deze aanpak is tevens te zien als een vorm van werkend-leren in het verlengde van wat in het mbo als de beroepsbegeleidende leerweg wordt ingezet.

6. **Organisatie van private activiteiten binnen of buiten een bekostigde instelling**

De overheid worstelt ook met het 'organisatorisch' aspect van het LLO als het gaat om de betrokkenheid van bekostigde instellingen. Men denkt daarbij overigens aan een 'ideale situatie' nl. dat de instelling als zodanig 'doordesemd' is met de wijze waarop kan worden ingespeeld op LLO, samen met andere partijen en vooral het (regionale) bedrijfsleven – maar mede in samenspraak met andere instellingen, ook privaat als het gaat om een vorm van taakverdeling. Het is dan toch de vraag hoe de private activiteiten in de formele context worden uitgevoerd, en onder welke 'vlag'.

Dat kan door de naam van de bekostigde instelling te hanteren, maar dan moet worden bekeken hoe de interne organisatie het beste kan worden ingericht. Een andere optie is om ervoor

een aparte entiteit te gebruiken, maar dan speelt weer mee hoe dit juridisch in elkaar kan en mag worden gestoken.

In dat laatste geval kan er sprake zijn van vormen van uitbesteding, het gebruik van elkaars voorzieningen, het inzetten van personeel en dergelijke zaken. In ieder geval zal er zonder meer een wetswijziging nodig zijn.